

Titanic

Kampen om den gode historie Af Jes Nysten

Umiddelbart har Morten Korch og Titanic ikke meget med hinanden at gøre – og så alligevel. Foran TV svælger danskerne i gamle Morten Korch film; unge som gamle sidder klistret til skærmen og varmer sig i skæret af denne meget danske 50'er nostalgi, hvor livet var til at overskue, og hvor vi alle sammen – opløftet og lettet – blev båret gennem de til tider nervepirrende begivenheder af så magtfulde sange som "Er du dus med himlens fugle" og "Du er min øjesten". Når slut-skiltet tonede frem, var der ingen tvivl i vort sind: Danmark er et dejligt land, det gode i mennesket har endnu engang sejret, verden står endnu.

"Titanic" er blevet en gigantsucces også herhjemme, hvor mange mennesker (måske navnlig unge piger) har set filmen op til flere gange. Hvorfor denne interesse? Ud over den meget synlige tilstedeværelse af Leonardo DiCaprio (vor tids Ib Mossin) vil James Cameron gerne fortælle den opbyggelige historie, at selv midt i ragnarok sejrer kærligheden. Sådan var det hos Morten Korch, og sådan er det stadigvæk.

Det, der har ændret sig siden 50'ernes landlige idyl, er, at verden er røget af hængslerne, at når vi efter filmen tænder lyset og fortumlet går ud "i virkeligheden", forsvinder magien og trygheden meget brat. De truende kræfter, der i dag er på spil, kan ikke holdes væk med en kæk sang og fuglefløjt, for det er ikke mere "Kampen om Næsbygård", men 'Kampen om Livet og Kærligheden' slet og ret.

"Titanic" forsøger således at være på højde med sin samtids krisebevidsthed samtidig med, at den strækker en trøstende hånd frem: disse to menneskers kærlighed har trods kriser og ulykker – her på kanten af et nyt truende årtusinde – evigheden i sig, for kærligheden kan aldrig slås ihjel.

På trods af de åbenlyse forskelle på 50'erne og sen-90'erne supplerer Morten Korch og "Titanic" hinanden på fortrinlig vis: De leverer en opbyggelig mod-historie til tilværelsens realiteter. De fortæller, at verden har set anderledes ud og fortsat bør se anderledes ud!

Skal man tro diverse analytikere, er film som de ovennævnte ikke blot uforpligtende underholdning af mere eller mindre lødig art, men vægtige indlæg i tidens debat om livets store spørgsmål. Ja, faktisk er udsagnet, at vi skal konsultere film, hvis vi vil tage pulsen på vor tid.

I dag er det ikke i kirken, teatret, avisen eller bogen, men i biografen, at vi opbygges og oplives! Denne vægt, som film har fået, gælder ikke kun selvfølgelig mesterværker af store respekterede filmkunstnere, men hele den strøm af film, der blot vil fortælle en god historie – og også gerne tjene lidt penge!

Grunden til, at vor tid er en film-tid skyldes, at vi som de uforbederlige forbrugere, vi er, også storforbruger historier, eventyr, drømme, og ingen steder udbydes eventyrlige historier som i

filmindustrien. Samtidig må vi konstatere, at vi ikke har en forbrugerombudsmand, når det gælder vore holdninger og livsdrømme, så markedet fyldes med en lind strøm af filmprodukter uden kvalitetsmærkning – til glæde for de købelystne forbrugere og producenterne.

Sådan er det, for på samme måde, som vi selv vil bestemme, hvad der skal være i vort køleskab og klædeskab, vil vi også selv bestemme, hvad der skal ligge på hylderne i vort hoved og vort hjerte. Der skal i hvert fald være et så stort udbud af varer, at vi selv kan sammesætte en varieret og spændende menu. Ingen orker at spise frikadeller hver dag, på samme måde gider vi heller ikke have samme åndelige føde hver dag – der må variation og krydderi til!

Nu kan man forholde sig forskelligt til det skitserede: Man kan enten fryde sig over, at der overalt i tilværelsen gælder denne mangfoldighed af tilbud, at underholdning, kunst, kvalitet, tro, værdi er ord, der kan bruges i flæng, at vi hver især er vort eget livs stylist, eller man kan tage den betænkelige mine på og med løftet pegefinger advare mod denne hæmningsløse individualisme, denne opløsning af et fælles sprog og værdisæt, denne letsindige tro på, at livet er en sjov leg, der fortsætter i det uendelige. Én ting er alle imidlertid enige om: at vi er i gang med en udvikling, der ikke er til at stoppe, at vi aldrig mere får skabt et homogent samfund med fælles holdninger, fælles værdier, fælles tro.

Lad mig give et eksempel fra min egen hverdag som præst. Jeg havde en længere drøftelse ved påsketid med en herre om netop påskens budskab; han var meget optaget af jordstråling og krystaller, og efter en lang debat om kristendom afsluttede han samtalen på følgende måde: "Ja, du har din tro, og jeg har min." Her måtte jeg sande, at kristendommen er kommet på det frie marked og ikke er nogen selvfølge, at der ikke er nogen dybere forskel mellem den og krystaller, at det blot handler om personlig smag og valg. Jeg havde øjensynlig ikke været god nok til at argumentere for, at min tro var den bedste, eller rettere: jeg kunne ikke fortælle den rigtigt overbevisende historie!

Det spændende er således, at vi er i en situation, hvor en gold og forarmet materialisme er ved at blive afløst af en optagethed af livsfylde, af åndelighed, af søgningen efter værdier. Det udfordrende er, at intet på forhånd er fastlagt, at vi alle må finde vort eget ståsted, og at vi i den grad bombarderes med tilbud, at det er vanskeligt at holde stand. Kampen er i fuld gang – kampen om sjælene! - og hvem vil ikke gerne vinde den kamp?

Redskabet i kampen er: den gode historie, men hvad karakteriserer den gode historie? Det gør flere forhold: At den rører os følelsesmæssigt, at den fortæller om nogle konkrete menneskers skæbne, at den bygger os op og ikke bryder os ned. Den skal på en og samme tid være genkendelig ("Ja, sådan er det!") og samtidig være båret af en vilje til at forandre det genkendelige ("Ja, sådan burde det være!").

Skemaet for hvordan, den gode historie fortælles, er det klassiske: Præsentation af plottet, optrapning af konflikten, klimaks, udtoning – og netop med den opløftende udtoning, at vi som læsere, lyttere og tilskuere fornemmer en opløftelse, en lettelse, et håb: Godt nok ser det tragisk og næsten håbløst ud, men ...! Den gode historie har således et forløb, en sammenhæng, et perspektiv.

Man kan med en vis ret kalde Scheherezade for den gode histories stammom, fordi det er livsnødvendigt for hende at fortælle sine historier i samlingsen "Tusind og én nat". Hun er i den situation, at hendes mand kong Shahrijâr har i sinde at slå hende ihjel morgenen efter, at han har taget hende til ægte (som han har gjort det med sine tidligere koner). Men den snilde Scheherezade påbegynder fortællingen af en lang række herlige historier, som kongen er nødt til at høre slutningen på, og for at høre slutningen må kongen hele tiden udskyde henrettelsen af hende, indtil hun i den 1001. nat fremviser ham de tre børn, som hun har født ham, og som formilder ham og gør ham til en mild ægtemand uden onde tanker. På den måde redder hendes historier hende fra grusomhed og død.

Overført til vor sammenhæng kan man sige, at vi har brug for gode historier, fordi de er i stand til at holde kaos og meningsløsheden på afstand. De er en protest og kamp mod det umenneskelige, for det er nok navnlig det, vi har brug for i en tid fyldt med usikkerhed og orienteringsløshed: at få skabt sammenhæng i livet, at få skabt håb og livsmod.

Med denne lille omskrivning af Det nye Testaments "Kan noget godt komme fra Nazareth?" trænger dette spørgsmål sig på. For hvordan kan filmindustrien med dens kommercialisering og dens fiksering på profit og ren underholdning levere film, der skal tages alvorligt på linje med dybsindige romaner og anden kunst?

Hollywood-tænkningen har bredt sig overalt, så selv de standhaftige, mindre europæiske filmselskaber må overgive sig til denne tænkning, når der skal laves film. Den danske filmkunstner Carl Th. Dreyer advarede tilbage i 50'erne mod denne tendens, og advarslerne er her i Europa ikke forstummet siden. Rigtigt er det, at både biografer og TV oversvømmes af amerikanske produkter. Kun ganske få europæiske film – f.eks. nogle enkelte engelske film - kan hævde sig i konkurrencen. Hvem har sidst set en tysk, en tjekkisk eller en finsk film?

Men igen er det ikke så nemt at finde en éntydig holdning til dette, for faktum er, at samtidig med, at det værste bras kommer fra Hollywood, kommer også de bedste film derfra. Jeg véd godt, at der er en instruktør som Mike Leigh i England, en Lars von Trier i Danmark, og at én af de sidste års bedste film "Postbudet" kommer fra Italien, men generelt laves de bedste film i USA. Her fortælles de bedste historier.

Det kan være svært at se, om det skyldes, at man tænker professionelt og økonomisk, eller om disse film fremkommer på trods af hele den forretningsmæssige tænkning, men der kommer en stadig strøm af meget gode historier derfra.

En god historie er ikke blot en gribende fortælling, men den skal også være godt fortalt. Form og indhold kan ikke skilles ad. Selv en nok så interessant fortælling gider ingen høre eller se, hvis den er primitivt og uhjælpeligt fortalt. Den skal afleveres med håndlag og faglig kunnen.

Men, men, vi må også se i øjnene, at mængden af udbud er blevet enorm, og at hvis vi skal fastholde, at der er nogle krav, vi kan stille til 'den gode historie', er vi nødt til at drøfte kriterier og kvalitet – at vurdere – ikke nødvendigvis for at blive enige, men for at stå til regnskab for vore prioriteringer.

Hånden på hjertet: Den relativisme, vi har gjort til et dogme ("Du har din mening, jeg har min, og smag kan ikke diskuteres"), er i bund og grund noget sludder. Når jeg udtaler: "Jeg synes, det er en god film", ligger skjult deri, at jeg opfatter denne udtalelse som sandheden om filmen, og så kan jeg ikke acceptere din opfattelse af, at den er dårlig. Jeg må mene noget, som kan formuleres generelt, ellers ville den logiske følge af den populære relativisme være: enten "Jeg synes ikke noget om denne film" eller "Den er både god og dårlig, og hvad synes du?" Vi må i gang med at drøfte kriterier, vurderinger, prioriteringer for at finde de gode film. Jeg vil prøve at udkaste et par linjer i den retning.

Lad mig endnu engang tage filmen "Titanic". Den er håndværksmæssigt godt lavet, navnlig første del med undervandsoptagelserne er fremragende filmhåndværk. Fortællingen er bygget klassisk op med de obligatoriske konflikter, der tilspidnes gennem kærlighedshistorien, og ind i den historie skyder sig katastrofen, kollisionen med isbjerget, men fordi der fra starten er fokuseret snævert på de to elskende, klinger filmen ud – på trods af det tragiske – i en forløsning.

Alt taler for, at "Titanic" lever op til kravet om 'den gode historie'. Hvorfor har jeg så store betænkeligheder med denne film, som jeg har? Fordi jeg bag filmen, bag al det storslåede og gribende fornemmer en falsk tone, en hulhed, som jeg ikke bryder mig om.

Selve kærlighedshistorien virker konstrueret og banal. Prøv at gennemgå dialogen og sammenlign den med f.eks. dialogen i Shakespeare-filmatiseringen "Romeo + Juliet" (1996), hvor Leonardo DiCaprio i øvrigt også var med og spillede fremragende. Skildringen af klasseskellene ombord på Titanic er desuden fyldt med klicheer, så personerne bliver ganske uinteressante.

Men min afgørende anke er, at selve det ubegribelige drama - skibet, menneskene og kollisionen - kun får plads som kulisse for en banal kærlighedshistorie. Dette egentlige drama, der i vor bevidsthed har ligget som en moderne myte om menneskeligt overmod, bliver ikke udfoldet konstruktivt. Tværtimod bliver det nærmest banaliseret og trivialisert, bl.a. da skibet knækker over,

og vi ser disse hundredvis af mennesker, der styrter ned i vandet. Dette er så grotesk, at flere af de unge mennesker, jeg så filmen sammen med begyndte at fnise! Jeg må spørge mig selv: Er dette endnu en film i rækken af katastrofefilm, hvor ulykker og død blot er baggrund for to – heldige – unge menneskers banale kærlighed? Bliver denne film i sandhed opbyggelig og løfterig, eller drukner den i sentimentalt føleri?

Jeg har her forsøgt at bruge denne film som et eksempel på de overvejelser, der nødvendigvis må gøres, når vi skal vælge og udpege "den gode historie". Vi må naturligvis lade os gribe emotionelt – det er det helt basale i enhver oplevelse – men derefter er vi forpligtet på lidt eftertæksomhed: Er jeg blevet snydt, er jeg blevet manipuleret med, vækker denne film ægte følelser, er dens personskildringer troværdige eller klicheer, er jeg blevet opstemt og har fået lidt ekstra energi til at bøvle med mit liv.....?

Grunden til dette arbejde er som sagt, at vi alle er forpligtet til at være med i de kommende års kamp om de gode historier: Hvilke historier skal styre vort liv? ikke bare mit private liv, men vort fælles liv.

Trykt første gang i medietidsskriftet Vision.

Filmfakta

USA 1997 – Instruktion og manuskript: James Cameron – Medv.: Leonardo DiCaprio (Jack Dawson), Kate Winslet (Rose DeWitt Bukater), Billy Zane (Cal Hockley), Kathy Bates (Molly Brown), Frances Fisher (Ruth DeWitt Bukater), Bernard Hill (capt. E.J. Smith), Jonathan Hyde (J. Bruce Ismay), Danny Nucci (Fabrizio De Rossi), David Warner (Spicer Lovejoy), Bill Paxton (Brock Lovett), Gloria Stuart (Rose som gammel) – 195 min. – Biografpremiere d. 23/1 1998 og på DVD 10/7 2001 – Rettigheder: SF Film (under CVLI)

Links

<http://www.cinemazone.dk/review.asp?id=5260&area=1>

<http://www.philm.dk/Movie/Detail?id=3656>

<https://www.eyeforfilm.co.uk/review/titanic-film-review-by-angus-wolfe-murray>

<https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/film/121997titanic-film-review.html>